

5. Matvieieva, K. Portseva L. The unbreakable relationship between physical culture, sports, choreography and martial arts as the natural continuous rhythm of the development. In Shneider, B. (ed.) Modern approaches to cultural space and historical knowledge (1st ed.). Dallas, USA: Primedia eLaunch LLC. 2022. DOI: <https://doi.org/10.36074/matcsahk.ed-1.06>.

6. Winkelman, M. (2012). Winkelman, M. (2012). Shamanism in cross-cultural perspective. *International Journal of Transpersonal Studies*, 31(2), 47–62. *International Journal of Transpersonal Studies*, 31 (2). <http://dx.doi.org/10.24972/ijts.2012.31.2.47>

7. Winkelman, M. A cross-cultural study of the elementary forms of religious life: shamanistic healers, priests, and witches, *Religion, Brain & Behavior*, 11(1):27-45. doi:10.1080/2153599X.2020.1770845/

Матвіюк Денис

Здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, кафедра
хореографії, факультет культури та мистецтв
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна

Науковий керівник: Косаковська Леся Петрівна
кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри хореографії
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна

**СЦЕНІЧНЕ ВТІЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ
СПАДЩИНИ В БАЛЕТІ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КУЛЬТУРИ**

Балет в Україні розвивався як синтетичне мистецтво, що поєднує музику, танець, театр і літературу. Саме літературні художні твори здебільшого ставали основою для створення сценічних вистав, де хореографія ставала інструментом візуалізації національного світогляду. Поетичність української літератури, поступово інтегрувалась в танцювальну пластику через метафору руху, символіку жесту, темпоритм, а також музично-хореографічну драматургію.

«Лісова пісня» — знаковий приклад національного балету. Прем'єра відбулася у Київському театрі опери і балету ім. Т. Г. Шевченка 25 лютого 1946 року в постановці балетмейстера С. Сергєєва. Співавторка першої постановки балету Н. Скорульська також була постановником «Лісової пісні» у Харкові та Донецьку.

Автори балету вважали своїм завданням передати зміст твору Лесі Українки і відтворити його емоційний колорит, зберегти в балеті основні образи і сюжетні ситуації, логіку драматичного розвитку, багатоплановість дії, в якій переплітається реальне і казкове. У процесі написання балету автори вивчали фольклорні матеріали, перечитували збірки народних пісень, обрядів. У 1936 році роботу було завершено. Сюїта з музики балету вперше прозвучала на урочистому вечорі з нагоди 25-річчя з дня смерті Лесі Українки. [2, с. 326].

Н. Скорульська приїздила у Луцьк, до відомої на Волині керівниці балетної студії Ірини Маркіної. Н. Скорульська поставила з вихованцями балетної студії Луцького міського Будинку культури композицію із балету "Лісова пісня". Адажіо балету-драми виконали учні І.В. Маркіної Галина Платонова і Ярослав Луцаков. Після прем'єри з балетною композицією вони виступили у місті Київ та стали лауреатами республіканського фестивалю [1, с. 115].

Постановка В. Воронського 1958 року на музику М. Скорульського втілила драму-феєрію "Лісова пісня" Лесі Українки у виразній сценічній формі, досягши синтезу глибини змісту, хореографії та музичної образності. Особливу

роль у роботі над постановкою відіграли Н. Скорульська (лібрето, балетмейстерка-асистентка), Б. Чистяков (диригент) і А. Волненко (художник). [3, с. 131].

Постановка балету «Лілея» 1940 р. – знакова подія для розвитку українського хореографічного мистецтва. Літературною основою є однойменна балада Тараса Шевченка, яка розкривається через ліричну музику К. Данькевича і ніжну, образну хореографію В. Литвиненка. Балет передає соціально-психологічний і духовний конфлікт, типову для творів Шевченка трагічність жіночої долі. Г. Березова інтерпретувала класичну хореографію відповідно до лексики українського народного хореографічного мистецтва, яке досліджувала за записами теоретиків українського танцю, зокрема В. Верховинця. Балетмейстерка у балеті “Лілея” дуже вдало та переконливо передає ідею та тему Шевченківсько твору засобами хореографічного мистецтва. [4, с. 90].

Проте балетні вистави створювались не тільки за творами вітчизняних авторів, а й за зразками усної народної творчості. Прикладом такої вистави є «Маруся Богуславка» (музика К. Данькевича) — балет створено у червні 1951 році, друга версія поставлена у 1953 році. Вистава за мотивами української історичної думи, трансформувала епічну нарацію в драматичну сценічну дію, відображала ідею боротьби за свободу, розкривала образи жіночої жертвності, любові до рідної землі.

Перед першими українськими балетмейстерами здебільшого поставали завдання: зберегти ідею автора, водночас передавши її через рух, але у ХХІ столітті постановники мають більше свободи та можуть вільно інтерпретувати сюжет. Проте хореографія має передати психологію персонажів, емоційні переломи, метафори тексту, що часто відбувається через зміни ритму, просторову композицію та пластику. Створення лібрето — ключовий етап, що дозволяє адаптувати літературний сюжет до балетної форми. Часто лібретисти

(як Наталія Скорульська у «Лісовій пісні») були водночас і балетмейстерами, що забезпечувало єдність драматургії й хореографії.

Сценічне втілення творів класичної літератури в українському балеті стало важливим чинником розвитку національної хореографічної культури. Воно сприяє збереженню культурної пам'яті, збагачує мистецький репертуар і формує унікальний стиль українського балету. Поєднання літературних образів із мовою танцю поглиблює національну ідентичність та утворює українську хореографію в світовому культурному просторі.

Завдяки творчому осмисленню літературних першоджерел митцями-хореографами створено виразні, емоційно насичені вистави, що зберігають і передають культуру українського народу. Сучасна українська хореографія має всі підстави продовжувати традицію осмислення літературних творів. Зростає попит на автентичні, глибокозмістовні балети, що розповідають про вітчизняну історію, кохання, трагедії через призму українського хореографічного мистецтва.

Список використаних джерел

1. Денисюк. В. "Зачаровані мистецтвом. До 40-річчя Луцького міського Будинку культури—народного Дому "Просвіта"." *Історико-краєзнавчий нарис.* —Луцьк: *Надстир'я* (1997) 160 с.

2. Мельниченко О. В. "СТИЛІСТИКА БАЛЕТУ МИХАЙЛА СКОРУЛЬСЬКОГО «ЛІСОВА ПІСНЯ» ЯК ДЖЕРЕЛО ТВОРЧОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ БАЛЕТНІЙ МУЗИЦІ." *Мистецтвознавчі записки* 33 (2018): с. 321-329.

3. Станішевський Ю. О. Балетний театр Радянської України, 1925–1985: шляхи і проблеми розвитку. *Київ: Музична Україна*, 1986. 240 с.

4. Щербакова О. "Нев'януха квітка українського балету Лілея: Шевченкові смисли образів і сценічна доля вистав." *Українознавчий альманах* 12 (2013): с. 89-92.